

Alþingi
Nefndasvið
b.t. velferðarnefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
Sent rafrænt á nefndasvið@althingi.is

Reykjavík, 6. desember 2020

**Efni: Umsögn um frumvarp til laga um fæðingar- og foreldraorlof. 151. löggjafarþing
2020-2021. Þingskjal 375 - 323. mál. Stjórnarfrumvarp.**

Félagsráðgjafafélag Íslands þakkar tækifærið til að gefa umsögn við frumvarp til nýrra laga um fæðingar- og foreldraorlof. Félagið fagnar framlögðu frumvarpi og tekur undir nauðsyn þess að aðlaga fæðingarorlofskerfið þeirri þróun sem hefur orðið í samfélaginu síðastliðna tvo áratugi, meðal annars þegar kemur að jafnréttismálum og stöðu kynjanna á vinnumarkaði. Um er að ræða réttindi foreldra á innlendum vinnumarkaði til fæðingar- og foreldraorlofs auk þeirra sem eru utan vinnumarkaðar eða í minna en 25% starfshlutfalli og foreldra í fullu námi til fæðingarstyrks. Fram kemur að markmið lagana sé að tryggja barni samvistir við báða foreldra og gera foreldrum kleift að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf.

Með bréfi dags. 7. október 2020 gerði Félagsráðgjafafélag Íslands athugasemdir við drög að frumvarpi til laga um fæðingar- og foreldraorlof vegna áforma um að stytta það tímabil sem foreldrar hafa til þess að nýta rétt sinn til töku fæðingaorlofs úr 24 mánuðum í 18 mánuði. Félagið fagnar því að tekið hefur verið tillit til þeirra ábendinga í því frumvarpi sem liggur nú fyrir. Þannig verða hagsmunir foreldra sem fá lengingu á orlofi vegna veikinda barna eða ef orlof tefst vegna veikinda/erfiðra aðstæðna hjá foreldrum, tryggðir.

Kveðið er á um lengingu, framsal og tilfærslu á rétti foreldris til fæðingarorlofs í 9. gr. frumvarpsdraga þar sem tíunduð eru þau tilvik þar sem réttur til 12 mánaða fæðingarorlofs flyst alfarið til annars foreldris. Félagsráðgjafafélag Íslands fagnar því nýmæli sem heimilar að færa rétt til töku fæðingarorlofs eða fæðingarstyrks til hins foreldrisins í þeim tilvikum þegar ekki hefur reynst mögulegt að fæðra barn, ef foreldri er gert að sæta nálgunarbanni, ef foreldri á hvorki rétt til fæðingarorlofs eða fæðingarstyrks eða fyrirséð er að forsjarlaust foreldri muni ekki annast barns sitt á fyrstu 24 mánuðum eftir fæðingu þess. Um er að ræða sambærileg sjónarmið og eiga við í núgílandi lögum er varðar foreldri sem er ófært vegna sjúkdóms, afleiðingar slyss eða afplánun refsivistar um að annast barn sitt.

Í 23. gr. frumvarpsins kemur fram að mánaðarleg greiðsla er 80% af meðaltali heildarlauna yfir tólf mánaða tímabil og í 24. gr. kemur fram hámarksgreiðsla 600.000 kr. Beinir Félagsráðgjafafélag Íslands því til stjórnvalda að endurskoða hlutfall af tekjum og hámark greiðslu því rannsóknir sýna að það hefur ekki síður áhrif á það hvort feður taka fæðingarorlof en sjálfstæður réttur þeirra. Þá þarf að auka sveigjanleika námsmanna sem njóta fæðingarstyrks þannig að þeir geti fengið greitt hlutfallslega á móti námi líkt og tíðkast varðandi hlutfallsgreiðslur á móti vinnu.

Sem stéttarfélag er hlutverk Félagsráðgjafafélag Íslands að standa vörð um réttindi einstaklinga á vinnumarkaði, ásamt því að styðja markmið frumvarpsins um að tryggja réttindi barns til samvasta við báða foreldra sína og gera foreldrum kleift að samræma atvinnuþátttöku og

fjölskyldulíf. Lenging fæðingarorlofs í tólf mánuði er mikilvægt framfaraskref og löngu tímabært í því skyni að tryggja börnum umönnun foreldra á þessu viðkvæma tímabili í lífi þeirra. Þá er þetta mikilvægt skref í þá átt að auðvelda foreldrum að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf. Beinir félagið því til stjórnvalda að huga að frekari lengingu fæðingarorlofs til samræmis við það sem best gerist á Norðurlöndunum og tryggja þannig samfellu milli fæðingarorlofs og upphafs leikskólagöngu barns.

Lenging fæðingarorlofs nú, í tólf mánuði styður við heilbrigð tilfinningatengsl foreldra og barna og leggur þannig grunn að velferð barnsins í bráð og lengd. Í ljósi mikilvægi tilfinningatengsla foreldra og barna fyrir þroska og sálfélagslega heilsu barna vill Félagsráðgjafafélag Íslands beina því til stjórnvalda að huga að rétti barns til umönnunar foreldra á þessu viðkvæma tímabili ekki síður en rétt foreldra á vinnumarkaði. Því er mikilvægt að auka félags- og fjölskylduráðgjöf við foreldra á meðgöngu og á fyrstu ævimánuðum barns til tryggja enn frekar að öll börn eigi þess kost að njóta umönnunar beggja foreldra. Rík hefð er fyrir áherslu á rétt barna til umönnunar beggja foreldra en um hana er einnig kveðið í barnalögum og þingsályktun um fjölskyldustefnu. Til dæmis er mikilvægt að efla foreldrasamstarf og samband foreldra sem ekki deila lögheimili svo tryggt sé að barnið njóti umönnunar beggja foreldra á fyrstu æviárum. Einnig þarf að tryggja góða fræðslu til allra foreldra, en ekki síst foreldra sem ekki deila lögheimili, um réttindi þeirra og skyldur við barn sitt. Slík þjónusta er nauðsynleg í ljósi mikilvægis tengslamyndunar foreldra og barna fyrir líkamlega- og sálfélagslega heilsu barna og því þarf að tryggja foreldrum aðgang að ráðgjöf og stuðningi á meðgöngu og eftir fæðingu barns til að auðvelda þeim að standa saman að umönnun barns.

Félagsráðgjafar eru ein þeirra lykilfagstétta sem styðja við börn og foreldra frá meðgöngu og fyrstu árin en rannsóknir hafa sýnt að fyrsti 1001 dagurinn í æviskeiði barna leggur grunninn að velferð einstaklinga ævina á enda. Félagsráðgjafar vinna með fólki á viðkvæmum tímabilum lífsins og eru sérfræðingar í því að meta félagslega stöðu með heildarsýn að leiðarljósi og leita leiða til þess að tengja saman þjónustukerfi. Því er mikilvægt að tryggja aðgengi að félagsráðgjöf innan heilsugæslu þar sem flestir foreldrar leita eftir þjónustu á þessu mikilvæga og viðkvæma tímabili í lífi fjölskyldna.

Félagsráðgjafafélag Íslands er tilbúið að fylgja athugasemdum sínum eftir sé þess óskað.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. stjórnar Félagsráðgjafafélags Íslands

Steinunn Bergmann,
formaður